

YARPUZ ÇAYI HAVZASINDA YAYLA YERLEŞMELERİ

Yayla Settlements in the Stream of Yarpuz Basin

Doç. Dr. Mehmet TIRAŞ*

ÖZET

Araştırmaya konu olan bölge, Nur Dağları'nın orta bölümünde Osmaniye il merkezinin 20-25 km. doğusunda 750 m. ile 1350 m. ler arasında, Ceyhan Irmağı'nın yan kollarından biri olan Yarpuz Çayı Havzası içerisinde kalmaktadır. Rekreatyonel veya sayfiye amaçlı yaylacılık faaliyetinin de yapıldığı bölgede, 2007 yılı yaz mevsiminde 380 aile bulunuyordu. Bu çalışmada Toros Dağları ve Nur Dağları üzerinde yaygın bir şekilde yapılmakta olan rekreatyonel amaçlı yaylacılık bölgelerine örnek vermek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Yayla yerleşmesi, Yarpuz Çayı, Rekreatyon*

ABSTRACT

The region which our research topic is located in the centre of Nur mountains. It is 20-25 km east of Osmaniye city centre and is between 750 m and 1350 m in height. This region is in the basin of Yarpuz stream which is one of the branches of Ceyhan river. In this region, which is used for recreational purposes and also used as a country-house region, there were 380 families in the summer of 2007. In this study our aim is to give some examples of nomadism regions which are widespread on Toros and Nur Mountains.

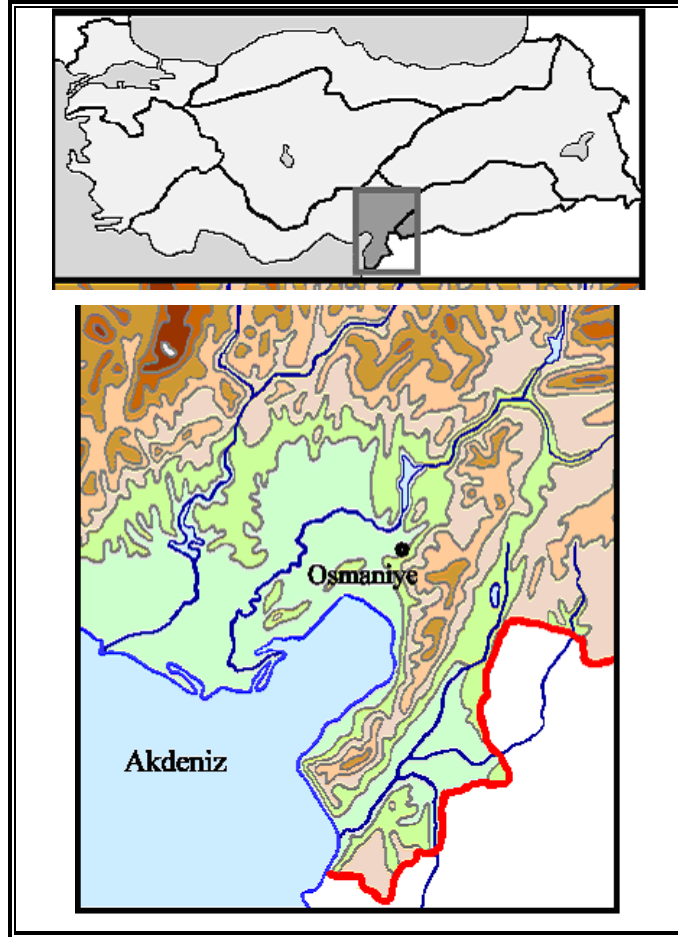
Key Words: *Yayla Settlements, Yarpuz stream, recreational*

* K.S.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Kahramanmaraş.

Giriş

Yaylacılık, ülkemizin her bölge ve yöresinde son derece yaygın olmasına karşın, bölgeden bölgeye olduğu kadar her bölge içindeki küçük alanlarda da bir takım farklılıklar göstermektedir. Söz konusu yaylacılık faaliyetinin ortaya çıkmasında ekonomik ve kültürel farklılıkların yanı sıra iklimik ve topoğrafik şartlarında önemli bir payı vardır(Sevgi.1984.177). Dolayısıyla ülkemizde dikey ritmik yaylacılık göçlerinin söz konusu olduğu bir bölge de Akdeniz bölgesi dir (Doğanay.1994.s.268).

Araştırmaya konu olan yerleşmeler Nur Dağları'nın orta bölümünde 750-1350 metre yükseklikler arasında yer almışlardır. Söz konusu yayla yerleşmeleri Osmaniye il merkezinin yaklaşık 20-25 km. doğusunda olup, Ceyhan nehrinin yan kollarından biri olan Yarpuz çayı havzasında bulunmaktadır(Şekil.1).

Şekil 1. Araştırma sahasının lokasyon haritası

İncelemeye konu olan yerleşim bölgesi ise Ceyhan nehrinin kollarından olan Yarpuz çayı havzasındadır. Bu sahadaki yaylacılık yaz mevsiminde Çukurova'nın aşırı sıcaklarından uzaklaşmak için, ekonomik amaçlardan ziyade rekreasyonel amaçlı yapılmaktadır.

1. Doğal Çevre Özellikleri

Bölge, genelde dağlık, eğimli ve engebeli yüzeylerden oluşmuştur. Arazi, Yarpuz Çayı ve kolları tarafından oldukça fazla parçalanmıştır. Araştırma sahasının en önemli akarsuyu olan Yarpuz çayı Yarpuz Köyü yakınlarından çıkarak köy içerisinden akmakta, İncebel boğazını geçtikten sonrada Çukurova'ya girmekte, Dervişli Köyü yakınında Humus çayı ile birleşmekte sonra Ceyhan Irmağına kavuşmaktadır(Şekil 2). Sahada genel eğim kuzeye, yani Çukurova'ya doğrudur. Araştırma sahasında doğal bitki örtüsü tahribatı bütün şiddetiyle günümüze kadar sürmüştür. Savaşlar, tarla meydana getirmek için orman örtüsünün açılması, hayvan otlatmada aşırıya gidilmesi bugünkü bitki örtüsünün değişmesinde önemli bir faktör olmuştur. Bölgede daha çok maki formasyonu içerisinde sakız ağacı, kermez meşesi, sandal, zakkum ve yer yer de defne önemli yer tutarken, orman elemanlarından da palamut meşesi, su bulunan derelerde fındık, kızılbaş gibi bitki elemanları görülür. Doğal bitki örtüsü içerisinde hakim eleman olarak kızılbaşlar görülmektedir. 1000 metreye kadar makilerin hakim olduğu araştırma sahasında, bu yükseltinin üzerinde orman elemanları hakimdir. Araştırma sahasında yıllık ortalama sıcaklık 12.3 C° kadarken, Çukurova da yer alan Osmaniye de bu değer 18°C kadardır(Tablo 1). Yıllık ortalama toplam yağış miktarı ise uzun yıllar ortalamalarına göre Yarpuz köyünde 1087.6mm olurken, Osmaniye de 755 mm. kadardır.

Tablo 1. Yarpuz Köyünde ve Osmaniye de yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin aylık durumu (C°).

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Yarpuz	2.7	3.6	6.9	11.4	15.0	19.6	21.9	21.6	18	13	9.7	4.5	12.3
Osmaniye	7.9	9.1	12	17	21.2	24.7	27.6	27.9	25	19	14	10	18.0

Kaynak: D.M.İ.G.M Verilerinden faydalanılmıştır.

Araştırma sahamıza adını veren Yarpuz Köyü mesozoik yaşlı, gri renkli, marn ara tabakalı kireç taşlarının meydana getirdiği bir formasyon üzerinde kurulmuştur(Ketin:1983s, 178). Aynı zamanda bu köy 1000 m. yükseklikte ve Yarpuz Çayının kenarında yer almış olup bu sahada kalkerler, serpantinler, bazalt ve andezitler yaygındır. Kalkerler sert kristalize yapıda, kırık ve çatlaklı olup bunlar fazlaca karstik boşluklar içermektedir(Öztürk 1966 :1). Yarpuz Köyünün bulunduğu saha tepelik bir manzara arz etmektedir. Doğuda Hacıbekirli Tepesi(1050) ve Koğuş Tepesi(1100 m.) bulunur. Kuzeybatı ve batı tarafında yükseltileri 1050 m.- 1100 m. olan Aydoğan ve Aygörmez Tepeleri bulunur. Yarpuz Köyünün güneyi ise dağlık bir özelliğindedir. Yerleşmenin burada kurulmasında belirleyici olmuş olan Yarpuz Çayı aynı adı taşıyan köyün ortasından geçmekte ve köyü ikiye bölmektedir.

Yayla yerleşmeleri, genelde faylanmalar sonucunda çökmüş olan bir sahada Kızılçam ormanı içerisinde kurulmuştur. Bu çöküntü alanının, çevre dağlık sahaya göre ulaşım yönünden elverişli olması ve ayrıca bu sahada fay kaynaklarının çok sayıda bulunması yayla yerleşmelerinin burada toplanmasında etkili olmuştur. Söz konusu yerleşmeler, sit olarak daha çok eğim değerlerinin çevreye göre az olduğu yerlerde kurulmuşlardır. Bazı yaylaların kurulduğu yerler ise heyelan kütlelerinin üzerine tekabül etmektedir. Kanlıkoz, Sarioğlan, ve Çamiçi yaylalarında bu durumu görmek mümkündür. Diğer yaylalar ise eski karstik sahalar üzerine kurulmuştur. Buna örnek olarak Kocakoz Yaylası gösterilebilir. Bu yerleşme eski göl tabanı durumundaki çukur alanın dış drenaja bağlanması sonucu bir kenarı tamamıyla açılmıştır. Göl tabanının kalan kesimine ise yerleşilmiş veya bahçeler kurulmuştur. Nur Dağları üzerinde günümüzde adı göl yeri olan yağışlı dönemde içerisinde su biriken ve yaz mevsiminde kuruyan yerlerin varlığı bu görüşü desteklemektedir. Nitekim böyle bir yer Kocakoz yaylasından 3 km doğuda bulunmaktadır.

2. Beşeri Coğrafya Özellikleri

Araştırma sahasında en önemli yerleşme Yarpuz Köyüdür. Bu köy daha önce bölgenin sancak merkezi olmuş (Cebel-i Bereket), 1864 de ise tekrar köy statüsüne dönmüştür. Cebel-i Bereket adı tahminen 1890 yılından önce arazinin verimliliğini ifade etmek için kullanılmıştır. Cevdet Paşa Marûzât adlı eserinde bu bölgeye hükümetçe bu ismin verildiğini belirtmektedir (İslam Ansiklopedisi, Cilt 7.S 185).

Yarpuz köyünün nüfusu 2000 yılı nüfus sayımlarına göre 522 kişidir (Tablo 2). Araştırma sahası ve yakın çevresi sahip olduğu yer şekilleri, iklim, toprak ve su kaynakları bakımından insanların yerleşik hayata geçerek nüfuslanması açısından elverişli şartlara sahip bulunmaktadır.

Tablo 2. Yarpuz köyünün sayım yıllarına göre nüfusu

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000
572	568	482	488	598	621	718	802	868	903	902	803	522

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verilerinden Faydalanılmıştır

Araştırma sahasının nüfusu hakkında bilgilere Hicri 1309 (Milâdî 1891-1892) tarihli salnamede rastlanmaktadır. Bu salnameye göre Yarpuz (Cebel-i Bereket) sancağının toplam nüfusu 29183 kişiyi buluyordu. Ancak bu nüfus içerisinde o dönemde sancağa bağlı İslahiye, Hassa, Osmaniye, Bulanık (Bahçe), Payas kazalarının nüfusları da dahildir. Araştırma sahasının kuzeyinde (Çukurova) ve güneyinde (Hatay-Kahramanmaraş çukurluğu) Paleolitik ve Neolitik'e kadar inen yerleşme katlarının mevcut olması, ilk ve orta çağda Anavarza, Tarsus, Misis, Toprakkale, Yılkale, Çardak kalesi, Serdarlı (Kaypak) kalesi gibi büyük şehirlerin yanında yerleşmeye uygun düzlükler ve dağlık alanlar üzerinde köy, mahalle, yayla yerleşmelerine de sık aralıklarla tesadüf edilmektedir (Göney; 1976, s. 113).

Yarpuz köyünün yerleşme tarihi net olarak bilinmemekle beraber elverişli doğal özellikleri nedeniyle insanlar tarafından burasının çok eskilerden beri kullanıldığı anlaşılmaktadır. Nur dağlarının merkezi bir konumunda olması buranın, kuzeydeki Çukurova'ya, güneydeki Hatay- Maraş ovasına göre geçmişte güvenli bir konum oluşturmuş

olmalıdır. Bunun yanında dağlık bir bölgede olmasına rağmen tarla tarım faaliyetine uygun toprakların varlığı(Türkü tarlası),zengin su kaynaklarının bulunması buranın yerleşme yeri olarak tercih edilmesinde önemli bir faktör olmuştur(Fotoğraf 1). Bir diğer faktör olarak ta burasının Çukurova ile Güney Doğu Anadolu Bölgesi arasında geçit teşkil etmesi yerleşme yeri olarak belirleyici olmuştur.

Nur dağlarında yaşayan insanların büyük bir kısmı 1860 yılına kadar konar-göçer durumundaydı. Bu insanlardan da asker alma, vergi alma gibi devlet hizmetlerinde yararlanılamıyordu. Hatta konar-göçerler, hükümetin zayıf olduğu dönemlerde anarşik faaliyetlerde bulunuyorlar, bazen de devlet otoritesini sarsacak derecede davranışlar içerisine giriyorlardı. Bu nedenle 1864 yılında Çukurova da Osmaniye nin kurulmasıyla konar-göçerlerinde yerleşik hayata geçmeleri teşvik edilmiştir. Bilindiği gibi 17. yüzyıldan itibaren Osmanlı devletinin zayıflamaya başlamasıyla Çukurova'yı kışlak, dağları ise yayla olarak kullanan aşiretler buldukları bölgelerde kendi hakimiyetlerini kurmaya başlamışlardır. Yerleşik hayata geçmiş olan insanlarda kargaşa ve güvensizlik nedeniyle oturma yerlerini çoğu zaman terk etmişlerdir. 17. yüzyılın sonlarına doğru (1691-1696) Osmanlı hükümeti ülkede sosyal ve ekonomik hayatı tekrar güvenlik altına almak ve konar-göçer aşiretleri yerleştirmek için teşebbüse geçti(Karaboran 1995,s.626). Belirtilen dönemde bölgedeki nüfus önemli ölçüde üretici olmaktan çıkmıştı. Hükümet bu tehlike karşısında bir iç iskân sorunuyla karşı karşıya idi. Köyleri tekrar şenlendirmek için düşünülen tedbirlerden biri yerleşmek isteyen ailelere köylerin verilmesidir. 17. yüzyıldaki iskân siyaseti bütünüyle iç bünyeyi tamir etmekten ibaret kalmıştır.

Yukarıda ifade edilen olumsuzluklar nedeni ile Yarpuz'un sancak merkezi yapıldığı da görülmektedir. Şöyle ki, 1880 tarihli Salname-i Vilayet-i Adana'da şu bilgiler verilmektedir. Yarpuz (Cebeli- Bereket) sancağının daha önceki ismi Sancak-ı Payas idi. Daha sonra mevcut durum dikkate alınarak İslahiye,Hassa, ve Bulanık(Bahçe) kazaları idari yönden Maraş sancağından alınarak yeni kurulan Yarpuz(Cebel-i Bereket) sancağına bağlandılar(Karaboran ,1995. s.646). Yarpuz'un sancak merkezi olmasından sonra İslahiye, Hassa, Payas gibi çevre kazalar ve köylerden gelen insanlar sayesinde Yarpuz'un nüfusu 5800'e, sancağa bağlı yerleşmelerdeki nüfus da 63400'e çıkmıştır(Karaboran,1995.s.647).

1864 yılında Osmaniye'nin şimdiki yerinde kurulmasından sonra Yarpuz idari fonksiyonunu kaybetmiş ve bununla birlikte ticarete bir azalma meydana gelmiştir(Fotoğraf 2). Bu dönemde Yarpuz'da yaşayan nüfusun önemli bir kısmı tarım potansiyeli yüksek olan Çukurova kenarlarındaki köylere ve yeni kurulmuş olan Osmaniye'ye göç etmişlerdir. Bu durum yakın zamanlara kadar devam etmiştir. Hatta günümüzde dahi Yarpuz da yaşayan aileler %90 oranında yaz aylarında Yarpuz'a mevsimlik olarak gelmekte(yaz mevsimi) diğer mevsimlerde ise Osmaniye şehir merkezindeki evlerinde oturmaktadırlar. Bu bağlamda Yarpuz'un günümüzde rekreasyonel amaçlı yaylacılık faaliyetine sahne olduğunu görmekteyiz. Günümüzde özellikle Yarpuz Köyünün Kuzeybatı ve batısında Yarpuz Çayının iki kenarı boyunca konutların yapıldığı görülmektedir. Daha çok ekonomik durumu iyi olan ailelere ait olan bu konutlar modern konutlar özelliğindedirler. Özellikle 1980 yılından sonra Yarpuz Köyüne rekreasyonel amaçlı konutlar yapılmaya başlamıştır. Bu olay da Köyde sayfiye amaçlı yaylacılığı ön plana çıkarmıştır. Bundan sonraki yıllarda Yarpuz

Köyü Zorkun Yaylası gibi yaz mevsiminde on binlerce nüfus barındıran bir yerleşme olabilecektir. Bu durumda da Osmaniye gibi nüfusu 200 000 e yaklaşan bir il merkezinin Yukarı Çukurova'da bulunması ve yaz mevsiminde bunaltıcı sıcakların yaşanması nedeniyle çevre yayla yerleşmelerine(Zorkun,Olukbaşı,Karıncalı v.s) olduğu gibi Yarpuz köyüne de Çukurovadaki yerleşmelerden önemli ölçüde nüfusun gelmesi söz konusu olacaktır. Yaylacılık faaliyetine katılan ailelerinde meskenlerini inşa ederken yıl boyunca oturmaya uygun ve 2-3 katlı yaptıkları görülmektedir.

Yarpuz köyünde nüfuslanmanın artışına bağlı olarak bakkal, fırın, kahvehane, kasap gibi ticari iş yerleri de faaliyet göstermektedir. 2007 yılı itibarıyla köyde 5 bakkal, 2 fırın ve 2 de kasap faaliyet gösterirken 4 adet de kahvehane bulunmaktadır Ayrıca, Yarpuz çayının kaynak olarak çıktığı yere bir de balık üretim tesisi kurulmuştur. Su kaynağı boyunca doğal bitki örtüsü çınar, kızılağaç, söğüt gibi yayvan yapraklı higrofit türlerden oluşmuştur. Bu nedenle burası günübirlik rekreasyonel faaliyetlere sahne olmaktadır. Çünkü, Osmaniye şehir merkezinden , çevre köylerden ve yayla yerleşmelerinden en fazla 30 dakikalık bir zamanda buraya gelinebilmektedir. Bu özellikte, yaylacılık faaliyetinde olduğu gibi günübirlik turizm faaliyetinin de gelişmesinde rol oynamıştır. Söz konusu yayla yerleşmesinde günübirlikçilerin ihtiyacına yönelik herhangi bir tesisin olmaması bu faaliyetin sınırlı kalmasına neden olmakta ve önemli ölçüde çevre kirliliği oluşmaktadır.

Yarpuz , Zorkun yaylası gibi gelecekte önemli bir rekreasyonel amaçlı yerleşim bölgesi olma yolundadır. Bu durumu çevre koşulları da kolaylaştırmıştır. Yol ,elektrik gibi temel altyapı tesislerinin varlığı yanında su kaynağının yeterli olması ve konut yapılacak sahalardan varlığı rekreasyonel amaçlı yaylacılığı teşvik eden temel unsurlardır. Bu yönüyle Yarpuz Köyü önemli bir potansiyel arz etmektedir. Bu bağlamda, gerek özel girişimcilere ve gerekse yerel idarecilere büyük görevler düşmektedir. Şöyle ki, artan refah seviyesiyle birlikte her geçen gün bu faaliyete katılan aile sayısı da artmaktadır. Bu ailelerinde bir kısmı Yarpuz köyündeki çay kenarında satın aldıkları arsalar üzerine evlerini yapmaktadırlar. Büyük ölçüde bağ –bahçe arazisi olan Yarpuz çayı kenarındaki saha yerine Yarpuz köyünün doğusundaki Türkü tarlası çevresindeki kıraç araziler rekreasyonel amaçlı yayla yerleşim bölgesi olarak planlanmalı ve üretilen arsalarda ailelere satılmalıdır. Bu şekilde altyapısı hazırlanmış yerleşim sahaları,faaliyetin daha sağlıklı olmasına yol açacaktır. Aksi takdirde bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da gerek Yarpuz köyündeki tarım ve orman alanları ve gerekse Nur Dağları üzerinde bulunan yaylalardaki (Zorkun, Karıncalı, Olukbaşı, Ürün, Karataş, Haraz v.s.) orman alanları aileler tarafından içlerine evler yapılmak suretiyle kullanılmaya devam edilecektir. Önerimiz sadece Yarpuz köyü için değil Nur Dağlarındaki tüm yayla yerleşmeleri için geçerlidir.

Yarpuz köyü çevresinde Karataş köyüne ve Çona köyüne bağlı yayla yerleşmeleri de bulunmaktadır(Şekil 2). Ancak bu yayla yerleşmelerinden Çona köyüne ait olanların elektriği bulunmamaktadır. Bunun yanında Haraz yaylasından sonra yolun standardı düşük toprak yol oluşu ulaşımında önemli güçlükler çıkarmaktadır. Yarpuz köyü dışında, araştırma sahasımızda dokuz adet olan yayla yerleşmeleri birbirinden ayrı, parçalı görünüm arz ederken kendi aralarında nispeten toplu denebilecek özelliktedir. Yaylalardaki mesken sayısı ise, 10

ile 60 arasında değişmektedir. Yerleşmelerin birbirinden ayrı oluşunun nedeni, eğim değerlerinin fazlalığına bağlı olarak mesken yapımına uygun arazi azlığıdır.

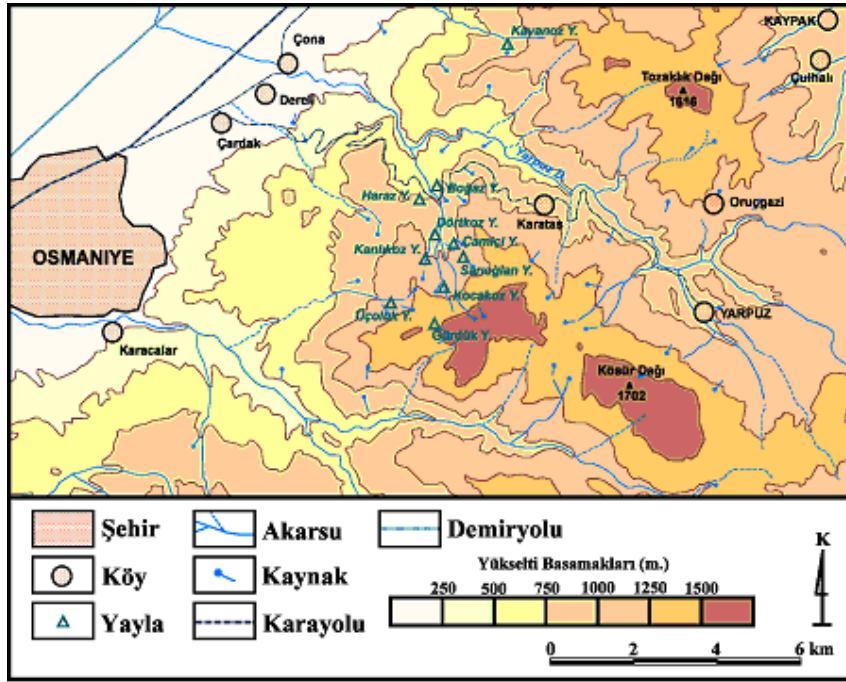
Yayla yerleşmelerinin dağınık oluşunun ve farklı yükseltilerde yer almış olmasının bir başka nedeni de bölgede yaşayan nüfusun önceleri, yerleşik hayata geçerek ekip-biçme faaliyetleri yapmaları yanında büyük ölçüde hayvancılıkla (küçükbaş) uğraşmış olmalarıdır. Yaptığımız anketlere göre Osmaniye il merkezi ve çevresinde Nur Dağları ile Çukurova'nın birleştiği kesimler (daha çok vadiler) kışlak olarak kullanılıyordu. İlkbahar mevsiminin ilk aylarıyla birlikte, otlakların yeşermesine paralel olarak burada yaşayan nüfus, hayvanlarını otlatmak için daha yüksek kademelere çıkıyorlar, belli bir süre (25-30 gün) burada kalarak hayvanlarını otlattıktan sonra daha üst kademelerdeki, yaylalara hareket ederek Nur Dağları'nın 1500-1600 m. yükseklerinde yer alan otlaklara kadar (Göksu, Soğukoluk yaylası) çıktıkları bilinmektedir. Ağustos ayı sonlarından itibaren ise tekrar aşağı seviyelerde bulunan yaylalarda yine belirli süreler kalarak ekim-kasım aylarında Çukurova'ya iniliyordu. Günümüzde, hayvancılık faaliyetinin yapılmadığı söz konusu yayla yerleşmelerinin farklı yükseltilerde ve dağınık bir şekilde yer almış olmasının bir nedeni de bu olsa gerekir.

Fotoğraf 1. Yarpuz çayının en büyük kaynağından(Çayın gözü) bir görünüş. Köyün kuruluşunda en belirleyici unsurlardan biridir.

Araştırma sahamızda 2007 yılı yaz mevsiminde yapmış olduğumuz anket ve gözlemlere göre 380 hane bulunuyordu. Yayla yerleşmelerinin Osmaniye merkez ilçesine çok yakın olması ve asfalt kaplama yolun bulunması bu sahaya olan ilgiyi her geçen gün artırmaktadır. Dolayısıyla şimdilik yaklaşık 2000 nüfusun bulunduğu saha, sonraki yıllarda daha da fazla nüfus çekecek ve çeşitli fonksiyonların gelişmiş olduğu büyük bir yayla yerleşmesi durumuna gelebilecektir.

Yayla yerleşmelerinin birbirlerine mesafesi 3 km. ile 500 m. arasında değişmektedir (Şekil 2). Bu yerleşmelerde de hemen hemen her ailenin evinin yakınında 100 m² ile 500 m² arasında değişen (bazen 1000 m²) meyve ağaçları ve sebzelerin ekildiği bahçeler mevcuttur.

Şekil 2. Araştırma sahasının topoğrafya haritası

Sarıoğlan, Kacagoz, Dörtgoz gibi yaylalarda evler, bahçelerden belirgin bir şekilde ayrılmazken, Boğaz, Kanlıgoz, Bahçe gibi yaylalarda evler ile bahçeler birbirlerinden ayrılmış durumdadır.

Tablo 3. Araştırma Bölgesinde Yerleşmelere Göre Yayla Konutu Sayısı(2007)

Yayla Yerleşmesi	Konut (adet)
Yarpuz	100
Haraz	55
Bahçe	30
Kurt Bahçesi	10
Boğaz	15
Dörtgoz	40
Çamiçi	40
Kanlıgoz	60
Sarıoğlan	15
Kocagoz	15
TOPLAM	380

Kaynak: Yerinde yaptığımız tespitlerden(2007).

Fotoğraf 2. Yarpuz köyünde hükümet konağından bir görünüş. Köy 1864 e kadar sancak merkeziydi(Cebel-i Bereket).

3- Konut Tipleri

Yayla yerleşmelerinde iki farklı konut tipi görülür. Bunlar da, basit konut tipleri ve çağdaş konut şeklinde ifade edilebilirler. Basit konut tipleri yayla yerleşmelerinde hakimdir. Bu meskenler hemen hemen bütünüyle ahşap malzeme kullanılarak yapılmıştır. Sadece çatı örtü malzemesi ya kiremittir ya da çinko dur. Evi dört direk (çatal) taşır. Alt kısım 1-2 m. yüksekliktedir. Burası genellikle mutfak ve kiler olarak kullanılır. İkinci kat ise tahtalar ile çevrilmiş bir veya iki odadan ibarettir. Odanın önünde bir sofa (Balkon) bulunur.

Bütünüyle ahşap olan basit meskenler, ulaşım imkanlarının yetersiz olduğu zamanlarda yapılmışlardır. Bunun nedeni de, taşınması zor olan biriket yapı malzemesi ve diğer malzemeleri taşıyacak motorlu araçlar önceleri, yaylaların ancak belirli bir noktasına kadar gelebiliyordu. Bunları taşımak ise çok büyük zahmetleri gerektiriyordu. Böyle bir zorluktan kurtulmak için aileler, taşınması nispeten kolay olan ahşaptan meskenler yapmak yoluna gitmişlerdir. Bu tip basit (ahşap) meskenler günümüzde az da olsa kullanılmaktadır. Ahşap evlerin kullanılmasının bir başka nedeni de, bölgedeki yüksek sıcaklık değerlerinin olumsuz etkilerinden bir parça da olsa korunma düşüncesi olabilir.

İkinci tip meskenler grubunu çağdaş meskenler diyebileceğimiz, günümüzde yapılan meskenler oluşturmaktadır. Bu meskenlerin yapımında çağdaş yapı malzemelerinin hemen hemen tamamı (tuğla, çimento, demir vb.) kullanılmaktadır. Bu tip meskenlerin inşa edilmesinde, yörede yaşayan nüfusun refah düzeyinin artmış olması yanında ulaşım yollarının geliştirilerek hemen her evin yanına kadar motorlu vasıtaların ulaşabilmesi etkili olmuştur. Söz konusu meskenler de iki veya tek katlı olarak inşa edilmektedir. Birinci kat

yine mutfak ve kiler, bazende oda olarak değerlendirilirken, üst katta iki veya üç oda ve bir de balkon bulunmaktadır. Aile fertleri en çok balkonları (sofa) kullandıklarından, bu bölümün diğer odalara göre büyük (3x5 m.) yapıldığı görülmektedir. Duvarları ise tamamen tuğla veya biriktikten yapılan bu meskenlerde pencerelerde büyük olarak inşa edilmektedir.

Yayla yerleşmelerinde meskenlerin yakınında meyve ve sebze bahçelerinde az da olsa üretim faaliyeti yapılmaktadır. İhtiyaca yönelik olarak yapılan bu faaliyette, ihtiyaç fazlası ürünler (fasulye, domates, biber, elma, armut, fındık, ceviz vb.) Osmaniye şehrinde pazarlanmaktadır. Yaylalardaki bazı ailelerin evlerinde bir veya iki inek besledikleri görülmektedir. Ancak bu faaliyette daha çok ihtiyaca yöneliktir.

3 . Yerleşmelerle İlgili Sorunlar

Yayla yerleşmeleri ile Osmaniye il merkezi arasındaki bağlantı, 1960' dan önce tamamıyla patika yoldan, yük hayvanları vasıtasıyla sağlanıyordu. 1960 dan sonra ise Osmaniye-Yarpuz Köyü arasındaki kara yolunun (stabilize) açılmasından sonra yayla yerleşmelerinden Haraz ve Bahçe yaylasına kadar motorlu araçlar ile ulaşmak mümkün olmuştur. O tarihlerde söz konusu iki yaylanın dışındaki yaylalara ise yine patika yollardan gitmek mümkündü. Daha sonraki yıllarda ise Osmaniye Orman İşletme Şefliği'nin bölgede yapmış olduğu ağaç kesimleri nedeniyle orman yolları açılmış ve yaylacı nüfusunda gayretleriyle bugün, her yayla yerleşmesine motorlu araçlar ile ulaşmak mümkün olabilmıştır.

Osmaniye il merkezi ile Yarpuz Köyü yolunun 1998 yılı yaz mevsiminde asfalt kaplamasının yapılması sayesinde yaylalar ile olan ulaşım bağlantısı daha da iyi hale gelmiştir. Ancak Haraz ve Bahçe yaylaları dışındaki diğer yaylalar ile olan bağlantı hâla standardı çok düşük toprak yollar vasıtası ile olmaktadır. Bu durum ise yaylacılık faaliyetinin gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Yayla yerleşmelerinde bir diğer sorun ise elektrik sorunudur. Fizibilite çalışmaları yapılmış olmasına rağmen, Bahçe yaylası dışında diğer yaylalarda elektrik bulunmamaktadır. Bu ise yayla yaşantısında büyük zorluklar ortaya çıkarmaktadır.

Yerleşmelerde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri de su sorunudur. Bilindiği gibi bölgede yaz mevsiminde sıcaklıklar oldukça yüksek seyretmektedir. Bu özellikte içme ve kullanma suyuna olan talebi daha da artırmaktadır. Yayla yerleşmelerinin bazılarında su şebekelere alınarak ortaklaşa kullanım görülürken bazılarında her aile kendi suyunu borularla belirli mesafelerden getirmişlerdir. Bu davranışlarda bölgedeki su kaynaklarının hemen hemen tamamının meskenlere alınmasına yol açtığından su yetersizliğine ve kullanım ve dağıtımda eşitsizliklere yol açmaktadır. Bu olumsuzluğu gidermek için bölgedeki kaynak suları toplanarak depolanmalı ve yayla yerleşmelerine bağlanacak borularla ailelerin eşit olarak su kullanımı sağlanmalıdır.

SONUÇ

Yarpuz Köyü, Osmaniye il merkezinin doğusunda 1000 m. yükseklikte, Nur Dağları üzerinde Yarpuz Çayının kenarında yer almıştır. Yerleşmenin burada kurulmasında

jeomorfolojik özelliklerin uygun olması ve su kaynaklarının varlığı belirleyici olmuştur. Söz konusu köy 1980 den buyana Çukurova’da bulunan yerleşmelerdeki insanlar tarafından rekreasyonel amaçlı olarak kullanılmaya da başlanmıştır. Bu kullanım, Osmaniye il merkezi ile arasında bağlantıyı sağlayan 25 km lik yolun asfaltlanmasından sonra her geçen yıl artmaktadır. Daha öncede belirttiğimiz gibi sonraki yıllarda Yarpuz Köyünün, Zorkun Yaylası kadar olmasa da on binlerce nüfus barındıracağını söylemek hiç de zor değildir. Çünkü günümüzde Yarpuzdaki arsa fiyatları Osmaniye il merkezindeki fiyatlara yaklaşmıştır. Bu da, Yarpuz Köyüne rekreasyonel amaçlı ilgiyi göstermektedir. Başka bir ifadeyle bulunduğu konum ve sahip olduğu coğrafi özellikler nedeniyle söz konusu yerleşme Nur Dağları üzerinde önemli bir rekreasyonel merkez olma yolundadır.

Yarpuz Köyü çevresinde yer alan yaylalarda oturanların tamamına yakın bir kısmı Osmaniye merkez ilçesi ve çevre köylerden gelmektedir. Bu söz konusu yayla yerleşmeleri de Nur Dağları üzerinde rekreasyonel veya sayfiye amaçlı yaylalara ilginç bir örnek oluşturmaktadır.

Yaylalar, sayısı 10’u bulan ve mesken sayısı 15 ile 100 arasında değişen yerleşme birimlerinden oluşur. Yerleşmelerde Yarpuz köyü hariç ticari anlamda faaliyet hemen hemen hiç söz konusu değildir. Aileler ihtiyaçlarını Osmaniye’den günlük gidış-gelişlerle karşılarlar.

Araştırma sahasında Osmaniye şehir merkezi ile Yarpuz köyü arasında ulaşımı sağlayan yol asfalt kaplamadır. Ancak Yarpuz köyünden itibaren güneydeki Kahramanmaraş- Hatay çukurluğuna bağlantıyı sağlayan yollar yetersiz toprak yollar durumundadır. Gerek Yarpuz köyünü İslahiye ilçesine bağlayan yolun asfalt kaplama yapılması, gerekse Yarpuz köyü ile çevredeki Oruçgazi, Serdarlı(Kaypak), Karayığit gibi köyler ile ve gerekse Zorkun yaylası ile bağlantıyı sağlayan yolların yeniden planlanarak ulaşım açılması bu bölgeye ilgiyi daha da artıracaktır.

Daha öncede ifade edildiği gibi rekreasyonel amaçlı yaylacılık faaliyetinin yapıldığı araştırma sahasında, gerek ulaşımdaki, gerekse elektrifikasyondaki eksiklikler nedeniyle, yayla yerleşmeleri istenilen düzeyde (Zorkun Yaylası gibi) gelişmemiştir. Yaylacılığın daha da gelişmesi bu sorunların çözülmesine bağlıdır. Çünkü yaylacılık bölgesi, elverişli doğal çevre özellikleri (Kızılçam ve yayvan yapraklı ağaçlardan oluşan orman) ve Osmaniye il merkezine sadece 25 km. mesafede olması nedeniyle rekreasyonel amaçlı çekim bölgesi durumuna gelebilecek özelliklere sahiptir.

Kaynakça

- ALAGÖZ, C. A., 1938, Anadolu da yaylacılık, No:25, Ankara.
- CEVDET PAŞA, 1986, Tezâkir, A. K. D. ve T. Y. K., Türk Tarih Kurumu Yayınları, II. Dizi, S.129, Ankara.
- DOĞANAY, H., 1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, S.268, Ankara
- DOĞANAY, H., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya

- DOĞANER, S., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- KARABORAN,H., 1995, Osmaniye'nin Kuruluş ve Gelişmesi, 1. Osmaniye Sempozyumu, Adana
- KETİN,İ., 1983, Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış, İstanbul
- KOCA, H., 1995, Gözne'de Yayla Turizmi, Atatürk Üniv.K.K.E.F. Coğrafya Bölümü, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:1, Erzurum
- ÖZAV, L., 1994, Gediz-Ilıca Termal Turizm Merkezi. Turizm Yıllığı, Ankara
- ÖZEY, R., 1989 Turizm Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: Bayburt İli. Kalkınma Bankası, Turizm Yıllığı, Ankara
- ÖZGÜÇ, N., 1998, Turizm Coğrafyası, Özellikler, Bölgeler, İstanbul
- SEVGİ, C., 1984, "Adana İlinin Kuzeydoğu Kesiminde Yaylacılık", Ege Coğrafya Dergisi, S.2, Sayfa.177-197, İzmir.
- SOYKAN, F., 1994, Bozdağlar'da Rekreatif Yaylacılık. Turizm Yıllığı, 1994, Ankara
- SÖZER, A. N., 1972, Kuzeydoğu Anadolu'da Yaylacılık, İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara
- TIRAŞ, M., 2001, Zorkun Yaylası, Türk Coğrafya Dergisi. Sayı 4, İstanbul
- TUNÇEL, H., 1996, Develi İlçesinin Turizm Potansiyeli. Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt18, Sayı:1, Elazığ
- YAZICI, H.,- DOĞANAY, S., 2000, Alternatif Turizm Merkezlerine Tipik Bir Örnek: Zigana Yayla Tatil Köyü. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 35, İstanbul